

MINUTKA SQUARE

MINUTKA SQUARE ÄR EN UTSTÄLLNING OM KOLONIALISM EFTER KOLONIALISMEN, OCH ETT FÖRSÖK ATT FÖRSTÅ DET MODERNA KRIGETS NYA ANSIKTE OCH MEKANISMER.

MORDET PÅ DEN UNDERSÖKANDE journalisten Anna Politkovskaja två veckor före den här utställningens vernissage har för en kort stund aktualiserat en tragisk konflikt som sällan syns i media.

Den sjätte augusti i år var det tio år sedan krigsherren Shamil Basajev återtog Grozny i en snabb offensiv som gjorde Tjetjenien i praktiken självbestämmande under några år. Då blev Basajev premiärminister. Han är annars mest känd för allmänheten som den som tagit på sig skulden för de flesta större terroråd med koppling till Tjetjenien. I år meddelade den tjetjenska gerillan att den ger upp kampen för självständighet efter femton år. Beskedet kom inte långt efter det att Shamil Basajev dödats i en explosion. Men ett par veckor senare hade en ny krigsherre tagit upp kampen igen och dödat 17 militärpolis på patrull.

Kriget fortsätter så länge det finns människor som tjänar på det. För vissa är det ett steg i karriären, för andra handlar det om pengar genom kidnappning, plundring eller andra affärer. Och profitörerna finns på båda sidor. Trots att de som drabbas är många gånger fler.

PÅ MASSMA GALLERI FÖR SAMTIDSKONST presenterar jag en 2x1m stor modell i skala 1:300 av Minutka Square, där några av de hårdaste striderna utkämpats i Grozny, och genomföra en eller flera spelkvällar på modellen för att simulera strid i stadsmiljö mellan en rysk mekaniserad styrka och en tjetjensk gerilla.

Jag har också med ett äldre verk, The End, som handlar om spelet om naturresurser efter det kalla kriget.

På väggarna andra modeller och nyhetsbilder som skapat omvärldens bilder av tjetjenien och konflikterna där.

På vernissagekvällen spelar artisten Minutka Square synthmusik med texter om Ryssland i Tjetjenien och USA i Irak.

MITT EXAMENSARBETE PÅ Konstakademien i Bryssel var ett Öyvind Fahlströmliknande spel om naturresurser och strategiska förhållanden efter det kalla kriget.

Sedan några år har jag intresserat mig för USA:s och Rysslands skilda men ändå besläktade konflikter, särskilt krigen i Tjetjenien. Mina källor har varit militära manualer och forskningsrapporter, memoarer, och böcker av krigskorrespondenter som varit på plats.

Kriget i Tjetjenien har också intresserat USA:s arme för de insikter det ger om hur en liten men motiverad muslimsk gerilla i stadsmiljö kan besegra även en numerärt och materiellt överlägsen stormakt.

Jag har byggt modeller av kvarter i Grozny och läst militära manualer för att försöka förstå det moderna neokoloniala krigets mekanismer. Det som utkämpas i städer mellan högteknologiska krigsmakter med soldater med dålig lokalkännedom och liten respekt för andra kulturer, mot lokala dåligt utrustade men motiverade gerillagrupper.

Tjetjenien

EN HISTORIA AV KRIG

“Den onde tjetjenen kryper upp på stranden och slipar sin dolk”

Vaggvisa, Michail Lermontov, 1840.

På många sätt är konflikten mellan det federala Ryssland och tjetjenerna en talande bild av hur gamla konflikter och fördomar från kolonialtiden fortsätter att vara kvar i nya former även i dag.

Många blonda ortodoxa ryssar, även högutbildad medelklass, ser ner på svarthåriga muslimer med en öppen rasism som skulle vara otänkbar i västeuropa. Tjetjener kallas spöken – “dukhi”, eller färpiroger – “chebureki”.

Tjetjenen har varit en återkommande skurk i de ryska historieberättarnas version av ryslands expansion under tvåhundra år. Många förknippar Tjetjenien med Lermontovs och andras beskrivningar från 1800-talet – när tsaren först koloniserade Kaukasus – om vildsinta skäggiga rövare med stora knivar. Det är en bild som även många tjetjener gjort till sin, kanske för att det länge var det enda tjetjenska skolbarn fick veta om sin region och sitt folk i sovjetiska och senare ryska skolor. Men säkert finns det också en genuin tjusning i historierna om ädla rövare till häst som trotsar folkets förtryckare.

Tjetjenien har innan ryskt styre varit en form av patriarkat där varje klan – teip – haft ett byråd av äldre män genom konsensusbeslut upprätthållit seder och lokala regler – adat. Det finns omkring 150 klaner som var och en hålls samman av gemensamma släktband som knyter dem till en by, stad eller område. I orostider har klanerna gått samman och valt en militär ledare, som sheikh Mansur på 1700-talet eller Imam Shamil på 1800-talet.

Traditionellt har bergsklanerna ansetts som de mest hårdföra, medan slätternas klaner som varit mer beroende av handel och haft mer kontakt med omvärlden haft rykte om sig att ha närmare till kompromisser och fredliga lösningar i historiska konflikter.

Grozny, ”den fruktansvärda” på ryska, grundades 10 juni 1818 av den ryska generalen Alexy Yermolov i form av fästningen Groznaja för att kontrollera de bångstyriga kaukasiska folken.

På artonhundratalet stod Yermolov staty på ett centralt torg. Med revolutionen byttes statyn ut mot Lenin och torget fick heta Lenintorget. När Sovjetunionen kollapsade bytte myndigheterna ut Lenin mot erövraren Yermolov igen, med ett kränkande citat om tjetjener på sockeln. Statyn av Yermolov har sedan den först återuppfördes sprängts och återuppförts ett antal gånger.

Yermolovs kampanj tog trettio år och skapade en ny enhet bland olika, ibland oense, tjetjenska klaner som nu fick en gemensam fiende i den ryska angriparen.

Under det ryska inbördeskriget stödde många tjetjener till en början Lenin, för att sedan försöka bygga upp en egen självständig demokrati. Detta demokratiska experiment tog Röda Armen tre år att kväsa. Under andra världskriget fanns det tjetjener som sympatiserade med axelmakterna och kände en etnisk och lingvistisk samhörighet med Turkiet. Efter kriget, 1944, deporterade Stalin i stort sett hela tjetjenska folket till tältläger i Centralasien för deras verkliga eller imaginära förräderi.

Tjetjenska vägvisare ska ha visat tyska arméer säkra passager över Kaukasus, en incident som fortfarande inte är till fullo bevisad men fullt möjligt. En del tog förstås varje chans de kunde få att göra Tjetjenien självständigt från Sovjet.

Det förekom bevisligen en kort väpnad revolt för självständighet i de tjetjenska bergen. Men deportationen drabbade alla, även soldater som stred mot tyskarna vid fronten och de tjetjenska tjänstemän som administrerade massförflyttningen sändes iväg.

NKVD, KGB:s föregångare, mördade också många som inte kunde eller ville flytta. I ett fall stängdes alla barn, kvinnor, sjuka och

gamla från en by in i en lada som spikades igen och brändes ned.

På plats i Kazakhstan hade en propagandakampanj sett till att tjetjenerna inte skulle vara välkomna. De hade bland annat beskrivits som vildsinta kannibaler som drack blod. Mäniskor var rädda för att hjälpa dem. Säkert inte bara för propagandans skull, det kunde också vara farligt att visa sympati så att NKVD fick reda på det.

Minnet av det hårda livet i tält på stäppen har romantiserats hos många äldre tjetjener som sett det som karaktärsdanade och byggt upp en myt om att de enda tjetjener som lever i dag var de som var starka nog att slåss varje dag för födan under decennierna i exil.

Exilen i Centralasien varade till 1957, när Stalin var död och Nikita Khrustjov lät tjetjenerna återvända som ett led i ett reformprogram. Mellan 30-40% av tjetjenerna kan ha dött i exilen.

Väl tillbaka i Tjetjenien hade etniska ryssar tagit över deras hus och jobb. Exilen blev något man talade tyst om mellan vänner man litade på. Den officiella hållningen var att tjetjenerna skulle vara evigt tacksamma för att de fick bosätta sig var de ville med tanke på de brott de påstods ha begått.

Moskva, 19 augusti 1991. Stridsvagnar har just beskjutit vita huset, parlamentsbyggnaden. En kuppkommitte vill stöta president Jeltsin och stoppa ett förslag som skulle innebära att Estland och Lettland följer Litauen ut ur det gamla Sovjetunionen. Men President Jeltsin vänder opinionen till sin fördel och militären går över till honom. Jeltsin talar med megafon från en stridsvagn inför en jublande folksamling. Han säger att alla gamla delrepubliker i Sovjet nu ska få så mycket självständighet de orkar.

Bredvid honom på stridsvagnen sitter en ung tjetjensk datatekniker beredd att med vapen stödja vem som helst som kan utlova mer frihet för det tjetjenska folket. Hans namn är Shamil Basajev.

Två dagar efter det kaotiska stadskupps-

försöket mot Jeltsin utropade en hastigt sammansatt kongress i Grozny republiken Tjetjeniens självständighet. Den nya republiken har en miljon invånare, ungefär hälften av dem bosatta i huvudstaden Grozny. Landet är inte större än att man kan korsa det med bil på ett par timmar.

Hedersgästen och flygvapengeneralen Dzjokhar Dudajev, som blivit Sovjetunionens enda tjetjenska general genom att dölja sitt ursprung, valdes till president. Han hade gjort sig känd för att ha vägrat att följa en order att beordra sina trupper att skjuta på estniska demonstranter som krävde självständighet.

Dudajev börjar samla ihop material till en nationell arme. Vapen fick han från sovjetiska depåer i landet och genom att köpa dem på den svarta marknaden.

Det finns många fördomar i Ryssland om tjetjener som flamboyanta svartabörshajar i svarta mercedes och svartmuskiga mustascher som i hemlighet driver upp konsumentpriserna och gör så att gamla ryska änkor får svälta. Tjetjener har genom åren givits skulden för att ha orsakat rubelns dåliga växelkurs och att kontrollera svartabörshandeln i Moskva och hela Ryssland.

Men Dudajev var inte den som tjänade på sin handel med svarta marknaden. Den tjetjenska armen förblev dåligt utrustad. Han förlorade även kampen om kontrollen över landets industrier. Dudajev mötte allt starkare missnöje.

Våren 1993 upplöste Dudajev parlamentet, och i juni samma år dödade hans livvakt omkring femtio personer i en demonstration.

I april 1994 började Jeltsins regering i hemlighet stötta den tjetjenska oppositionen med först pengar, och sedan vapen. Fördomsfulla och misstänksamma mot etniska tjetjener, misslyckades man att utnyttja den tjetjenska opposition som fanns, utan stöttade först och främst den gamla lokala ryska kommunistledaren.

Stödet för Jeltsin föll i opinionsundersökningar och presidentvalet 1996 var inte långt bort.

”Grozny”

RYSKA FÖR ”FRUKTANSVÄRD”.

Jeltsins närmaste ministrar rekommenderade honom att slå till militärt snabbt för att lösa konflikten. De gamla kommunisterna, det nya Kremlins närmaste vänner i tjetjenien, påstod att om ryska armen bara gjorde en styrkedemonstration skulle det svaga stödet för Dudajev kollapsa. Detta lät övertygande för försvarsminister Pavel Grachev, som fällde sin berömda kommentar att han kunde inta Grozny på två timmar med bara ett regimente fallskärmsjägare.

Ironin är att om inte Ryssland invaderat 1994 hade förmodligen Dudajevs administration kollapsat i vilket fall som helst för att den inte kunnat leverera trygghet och en stabil ekonomi till befolkningen. Rysslands intervention stärkte Dudajevs ställning i ett kritiskt läge när han höll på att förlora sin legitimitet. Som ofta tidigare slöt tjetjenerna upp kring sin ledare när en större, yttre fiende trängde sig på.

Pavel Grachev beordrade ryska armen att förbereda ett maktövertagande i Tjetjenien på två veckor. Överste General Eduard Vorobyov fick uppdraget men lämnade in sin avskedsansökan hellre än att kommendera operationen. Han oroades av att det inte fanns några planer för reserver, att man inte tagit hänsyn till det hårda vintervädrets påverkan på flygets effektivitet, och att de flesta soldaterna som vikts för operationen var unga, dåligt utrustade, och knappt tränade. Men han hade också politiska invändningar. Han ansåg inte bara att Ministerrådet underskattat Dudajevs fanatism, men också att krigshandlingar på vad som officiellt måste betraktas som rysk mark saknade rättslig grund i konstitutionen om inte ett undantagstillstånd utfärdats. Allt detta beaktat tyckte han att det skulle komma att bli svårt att tillfredsställa den ryska opinionen utan att i förväg genomföra en medveten mediakampanj.

Vorobyov var inte ensam om att ha invändningar. Ingen i armen vill ta på sig skulden för en så osäkert äventyr, och till slut tog Pavel Grachev personligen befälet över operationen.

Sovjetiska soldater tränade sig för strid mot en fiende som använde samma taktik som de själva. Att lära ut specifik NATO-taktik ingick inte. Tjetjenerna som gjort militärtjänst i den

sovjetiska armén, det vill säga nästan alla utom de allra yngsta, var därför väl förberedda för en fiende av sovjetisk modell.

Sovjetisk doktrin var att undvika strid i städer. Under det kalla kriget hette det att man snabbt skulle gå runt dem, isolera dem, och lämna rensningen, zachistka, av stadsterrängen till andra linjens trupper. I tjetjenien var detta ofta MVDs uppgift. En polisstyrka med militära vapen och fordon som var en av nio organisationer som bildats när man delat upp KGB.

Om det var absolut nödvändigt att brådska inte en stad skulle man först och främst koncentrera sig på att förgöra fienden i området.

På åttiotalet reviderades doktrinen när det blev tydligt att strid i bebyggelse skulle komma att bli oundvikligt i framtida krig. Tonvikten låg på snabbhet och överraskning. Staden skulle intas direkt från marsch, innan fienden hann bygga förstärkta försvarspositioner.

Pansar skulle gå in tillsammans med infanteri och ge direkt eldunderstöd, och skära av fientliga positioner från förstärkning eller flykt.

Luftlandsättningar med helikopter skulle användas för att i förväg säkra viktiga byggnader i knutpunkter längs inmarschen, och agera framskjutna observationsposter för att lokalisera fientliga styrkor.

Det var en doktrin som passade den sovjetiska modellen. Artilleriet styrdes på en högre nivå än i NATO-styrkor, vilket gav möjlighet till mer massiva bombkampanjer, men det gav också trögare beslutsfattning med mer hierarki och mindre snabbhet i reaktionen på slagfältets verklighet.

Strid i stadsterräng splittrar styrkor och gör organisation svår. I en kamp gata för gata och hus för hus får striden snabbt ett eget liv och blir svårstyrd. Kompanier, plutoner, och skyttegrupper tvingas själva fatta viktiga taktiska beslut. Detta störde högre officerare i Röda Armén som ville ha detaljerad kontroll.

I en attack i stadsterräng skulle den sovjetiska soldaten använda sig av skyttepositioner

”Vänd inte ryggen Shamil!”

UR TJETJENSK SÅNG POPULÄR UNDER FÖRSTA KRIGET

intill byggnader. Om han såg en fiende skulle han ta skydd och skjuta. Soldaten skulle förflytta sig snabbt mellan skyddade positioner och bara röra sig om han hade skydd att gå till. Detta var inte helt självklart eftersom doktrinen för hur en attack direkt från marsch normalt skulle gå till klargjorde att soldaten inte fick ta skydd.

Soldaten skulle använda alternerande skyttepositioner för att inte avslöja sig, och använda både fönster och hål i väggar. Han skulle välja positioner som tillät eldgivning för högerhänta – sovjetiska barn tilläts inte bli vänsterhänta. Bara om man tvingades skjuta runt ett hörn åt höger skulle man skjuta vänsterhänt. Kasta granat runt ett sådant hörn skulle göras bakåt över höger axel.

AK74-an skulle alltid vara laddad. Den skulle avfyras från höften med enstaka skott för att inte skymma sikten och försämra reaktionsförmågan. Om man använde sig av automatisk eld skulle man däremot stödja karbinen för att sikta bättre.

Försvaret av stadsterräng var koncentrerat på olika sätt att utnyttja byggnader. En eller två byggnader skulle göras till försvarscentraler, helst vid ett torg eller en viktig vägkorsning. En byggnad måste kunna försvaras i 360° med vapen på varje våning. På vinden eller övre våningar kunde man ha luftvärnsvapen. Försvaret förutsattes vara flexibelt och mobilt. Källare var viktiga. Före åttiotalet sade sovjetisk doktrin att bara källare och entreplan behövdes i besittning för försvar av en byggnad. Här skulle man samla stridsvagnar och artilleri i dolda, förstärkta positioner. Ett kompani stridsvagnar kunde hållas mobilt och agera anti-tankstyrka där de behövdes.

Ingenjörstrupper hade en viktig uppgift i att preparera hinder och försätsmineringar i och kring byggnaden för att skydda den och kanalisera fienden i preparerade bakhållskorridorer. Skyddade underjordiska gångar skulle säkra tillgången på mat och ammunition och ge möjlighet att dra sig tillbaka osedd. Men försvararen skulle ändå vara förberedd på att bli avskuren och ha ordentliga lager av proviant och ammunition.

Allt detta var många av de tjetjenska soldaterna redan tränade i. De hade gjort militärtjänst i Sovjetunionen, en del som veteraner i Afghanistan.

I november 1994 rullade ryska stridsvagnar genom Grozny i en statskupp som snabbt slogs

ner. Att pressen kunde avslöja att ryska värnpliktiga hade deltagit i operationen på oppositionens sida utan officiellt stöd i Duman var generande för Jeltsin.

Redan i det misslyckade kuppförsoket förlorade de tjetjenska rebellerna respekten för ryska stridsvagnar. Med rätt teknik, en välriktad attack med raketgeväret RPG från positioner i övervåningar på byggnader, blev en tank en "tändsticksask". När toppen penetrerades av en granat antände den ammunitionen som ofta lagrades i kanontornet. Kedjereaktionen orsakade en kraftig explosion som kunde rycka loss tornet och skicka det tiotals meter rakt upp i luften.

Kuppmakarna använde i stort sett samma gator som federala styrkors stridsvagnar sedan skulle komma att rulla på en månad senare.

De första tre veckorna i december är den ryska armen redan utsatt. Under marschen mot Grozny samlar tjetjenska rebeller styrkor av mellan kompani- och bataljonsstorlek och bjuder motstånd. Ibland har tjetjenerna stridsvagnar med sig. Även om dessa första strider senare ska komma att överskuggas av kampen om Grozny är de ofta hårda och blodiga. Ryska styrkor är konstant hotade av nattligt prickskytte och djarva dagtida räder med granatgevär.

Moralen bland ryssarna är låg. Fyllan bland soldaterna är utbredd.

I en tjetjensk by ställer sig en grupp gamla kvinnor i vägen för pansarvagnarna och frågar "Varför?". Soldaterna kan inte ge något svar.

Den 26:e december höll Boris Jeltsin ett möte med ryska Säkerhetsrådet. Militärledningen vädjade om att få ytterligare två veckor på sig att förbereda operationen men Jeltsin beslutade att Grozny skulle stormas omedelbart.

De ryska styrkorna hade nu förstärkts med trupper från Leningrads, Volgas och Urals militärdistrikt. Den totala invasionsstyrkan uppgick nu till 38 000 personer, 230 stridsvagnar, 353 pansarfordon, och 388 artilleripjäser.

Reguljära armestyror och enheter från marinkåren skulle kompletteras med styrkor från MVD och FSB. MVD, en tungt beväpnad militärpolis, och underrättelsetjänsten och terroristbekämparna FSB, har båda rötter i det uppdelade KGB och lyder under inrikesministeriet. En hastig plan skissades upp där Grozny skulle anfallas från fyra håll medan två grupper av Spetsnaz-soldater luftlandsatta med

helikopter skulle säkra infartsvägarna söder om staden.

Detta var helt enligt regelboken. Rysk doktrin sade att i händelse av strid i bebyggelse skulle kommandosoldater i förväg sättas in och ta viktiga knutpunkter för att bereda väg för en inmarsch av tyngre trupper.

De ryska trupper som tågade in i Grozny som på parad trodde därför att vägen redan låg öppen för dem.

Men ingen hade informerat helikopterflyget och kommandosoldaterna när anfallet skulle börja och bett om hjälp.

30 december.

Ungefär 6000 soldater omringar nu Grozny. På ett fält norr om staden har 131:a Maikopbrigaden slagit läger.

Ryskt attackflyg börjar bomba Grozny vid femtiden. Flyganfallet pågår oavbrutet hela natten med en regelbunden ström av jetplan som återvänder så snart de tankat och fyllt på med ammunition.

Flyganfallet slutar inte förrän på morgonen.

Nyårsafton 1994. I Moskva firar försvarsminister Pavel Grachev sin födelsedag.

Strax efter klockan sex på morgonen går 131:a Maikopbrigaden ledd av överste Ivan Savin över floden Sunzha.

Brigaden hade ett tjugotal stridsvagnar, ett femtiotal trupptransportfordon av typen BMP-2, och sex stycken Tunguska. Detta luftvärnsfordon var ett av armens mest moderna och avancerade, framför allt användbart även mot infanteri i stadsbebyggelse eftersom automatkanonen kan beskjuta och penetrera högre våningar på hus. BMP-2:ornas stora brist är att kanonen inte kan riktas högre än 6°, och stridsvagnarnas kanoner går inte högre än 20°. De takmonterade kulsprutorna på de båda fordonen måste dessutom bemannas av en person som sitter med öppen lucka halvvägs utanför fordonets skyddande pansar. Detta var ett stort problem under kriget i Afghanistan där gerillakrigare attackerade sovjetiska stridsfordon uppifrån höga klippor, och det skulle bli ett problem även i Grozny.

Det första målet för Viktor Kim och hans luftvärnsvagn var att avancera över fälten norr om staden till ett litet flygfält norr om staden. Man säkrade den utan att ha stött på något motstånd.

Flygblad uppmanade chechenska stridande att ge upp och ta ut magasinet ur sina vapen,

lägga dem över vänster axel, och gå lugnt mot närmaste ryska förband. En uppmaning som enbart roade Tjetjenska stridande.

Helt oväntat mötte Maikopbrigaden inte mycket motstånd till en början. Nikolai Ryabtsev, en nittonårig soldat med bara sex månaders träning, gick bredvid de första trettio bandvagnarna, ibland åkande sittande på en vagn några kvarter. Staden verkade tom på försvarare. Av de förväntade tre koncentriska cirklarna av motstånd syntes inget. Nikolai Ryabtsev såg några nyfikna invånare på balkonger här och var, men allt verkade lugnt och förutom de dundrande bandvagnarna det var ingen trafik alls på gatorna.

Himlen var på förmiddagen helt förmörkad av tjock svart rök. I väster hade bomber sprängt oljerafinaderiets tankar och tänt eld på oljan. Inne i staden brann också Oljeinstitutets byggnader. Samtidigt besköt ryskt artilleri presidentpalatset och området runt det med ett par skott i minuten.

Löjtnant Alexander Labzenko är kommandant på en av Maikopbrigadens ZSU 23-4. Det är en luftvärnskanonvagn som är användbar i stadsmiljö för att attackera infanteri på övervåningar i byggnader. Han har i uppdrag att skydda brigadens flank. När de första stridsvagnarna går över Sunzha ser han hur kolonnen blir beskjuten. De två första stridsvagnarna slås ut, men marschen fortsätter.

Yazid, 26, var med i Dudajevs livgarde. Han har fått order om att släppa förbi ryssarna på gatan och sedan attackera dem bakifrån. Många av rebellerna hade varit med om att slå ner kuppförsöket 26 november. De var redan bekanta med ryska stridsvagnars svaga sidor och kom att se det som en sport att förstöra dem. RPG-skyttar tävlade mellan sig om att få förstöra stridsvagnar.

Klockan ett blir en rysk kolonn överfallen på en av Groznys paradgator. I början skjuter Yazids kamrater i vad som verkar vara panik från båda sidor av gatan, men de får snart självförtroende av raseri. Ingen av de ryska soldaterna har kartor eller träning i strid i bebyggelse. Infanterister sitter och trycker i pansarvagnarna, helt i enlighet med doktrinen att inte lämna en BMP under marsch. De blir stillastående och lätta mål för tjetjener med raketgevär som skjuter från övervåningarna i husen omkring. Soldater som suttit ovanpå eller gått vid sidan

om stridsvagnar för att skydda dem skiljs från sina enheter. Förvirring utbryter.

Lika snabbt som de uppenbarat sig faller tjetjenerna tillbaka via bakgator, under rop av "Allah Akbar". Ett effektivt sätt att göra sig tillkänna och motverka fratricid – att döda sina egna. Tillbakadragandet är planerat och tänkt att lura ryssarna in i ytterligare bakhåll.

Officerarna beordrar framryckning, i fast övertygelse om att viktiga byggnader långs med marschen mot centrum redan säkrats av fallskärmsjägare i enlighet med gällande doktrin. Man hoppas kunna länka upp med dem längre fram. Men någon förfrågan om en sådan luftburen operation hade på nyårsdagen fortfarande inte kommit till vare sig flyg- eller helikopterburna styrkor enligt general Vitaly Pavlov.

Klockan 15 blir 81:a motoriserade skytteregimentet beskjutet på Första Majboulevarden.

Kapten Aleksandr Kiryanov som leder marschen dör när hans BMP träffas av en RPG.

Några stridsvagnar rullar hela vägen till presidentpalatset. De har inget infanteri med sig och skjuter planlöst mot palatsets fasad.

Förstelöjtnant Andrei Shevelev och hans kompani upptäcker att rebeller förbereder ett bakhåll i närheten av Oktober vid Sunzha. Han attackerar omkring hundra rebeller och striden varar i sex timmar. När dagen är slut räknar hans enhet att de dödat 80 tjetjenska rebeller och förstört fyra lastbilar, två stridsvagnar och två BMP.

Majkopbrigaden avancerade hela vägen till sitt första mål i västra Grozny utan att ha mött vare sig barrikader eller fientlig beskjutning. Vid tretiden rapporterade man till Pulikovsky att man var redo att gå vidare till nästa del i uppdraget. Tidigare hade planen varit att gå västerut för att isolera grupper av motstånd, men nu bestämde man sig för att fortsätta söderut för att säkra tågstationen i centrala Grozny, vilket Pulikovsky godkände. Han hade ännu inte nåtts av uppgiften att 81:a regimentet överfallits i bakhåll och stannat upp.

Samtidigt i närheten av presidentpalatset hade Viktor Kim och besättningen i hans Tunguska blivit beskjutna med raketgevär och övergett bandvagnen. De hoppade in i BMP:n framför dem men var sedan tvungna att ta skydd tillsammans med sju andra soldater i en byggnad intill.

Liksom Pulikovsky var överste Savin övertygad om att chechenerna inte skulle våga göra motstånd inne i staden. Framryckningen på de överdimensionerade boulevarderna mellan innerstadens höghus tog karaktären av parad. Via Staropromyslovskoyeboulevarden åkte man till Mayakovskayagatan, och sedan till stationen. Här var det tänkt att de skulle möta övriga förband när västra och norra delen av staden var säkrad, och Savin hade nu inget annat att göra än att vänta triumferande på sina mindre snabba kollegor. Han rapporterade till Pulikovsky att stationen var säkrad. Han ansåg sitt uppdrag utfört.

Utomhus var det kallt den nyårsafton i Grozny. Soldaterna frös och parkerade sina fordon på torget framför stationen för att värma sig inne i väntsalen. Vid biljettdisken köade långa rader av soldater som redan bokade tågresor hem. De som hade cigaretter rökte.

Det verkar ha varit en stridsvagn från Majkopbrigaden som vid detta tillfälle ovetande om motståndet i resten av staden förirrade sig mot presidentpalatset i jakt på cigaretter. En rysk soldat som stack ut huvudet ur stridsvagnen för att fråga var han kunde köpa ett paket fick en kula i pannan till svar.

Savins kommunikationschef rapporterade att han hört en röst i headsetet som sade "Välkommen till helvetet". Savin kunde inte avgöra om det var ett skämt eller en varning.

I själva verket hade chechenerna lyssnat i flera timmar på ryssarnas radiokommunikation och visste exakt hur framryckningen fortskred. Ingen hade brytt sig om att sända krypterade meddelanden. Varningen till Majkopbrigaden kan vara det första exemplet på att chechenerna avlyssnade ryska kommunikationer och gick in på frekvensen och själva

“Tjetjenerna simulerar explosioner i bostadsområden”

KREMLIS SÄKERHETSÅRÅD.

sände ett meddelande. Det skulle komma att bli många fler.

Stationen var sent på eftermiddagen omringad av omkring tusen tjetjener. De hade tagit upp positioner i lagerlokalerna bakom stationen, i postkontoret till höger om stationen, och i ett femvåningshus mitt emot stationen.

Attacken kom inte utan förvarning. Över radion talade tjetjenerna om att de omringat tågstationen och uppmanade dem att ge upp. Savin sade att de hade sina order och vägrade.

Till slut attackerade tjetjenska styrkor från lagerlokalerna bakom stationen. Det var tidigt på kvällen och fortfarande ljus. Anfallet började med sporadisk eld från enstaka kulspurtor och prickskytte och ingen kunde först ha gissat att det skulle bli så förödande. Ryabtsev som stod i porten på stationen fick uniformen snuddad av en kula.

Några ryska soldater bemannade kanonerna på några av bandvagnarna på torget och började skjuta på huset mott emot, men de blev snabbt beskjutna från sidorna med raketgevär. En av dem som bemannade en kanon på en BMP på torget var Nikolay Zarovny. Hans bandvagn träffades av en granat och förvandlades till ett moln av eld. Med brinnande kläder och svårt brända händer och ansikte lyckades han öppna luckan i bak och rätta sig ut över sina döda kamraters kroppar. Han sprang i blindo, brinnande, mot stationen och fick hjälp på det improviserade fältsjukhus som snabbt bildats där inne.

Metodiskt började tjetjenerna förstöra BMP-2:orna och stridsvagnarna som stod uppradade utanför stationen med sina RPG-7.

Ungefär trehundra ryska soldater befann sig vid tågstationen när den attackerades. De flesta var inomhus. Ingen hade tänkt på att sätta ut vaktposter, och många fordon hade lämnats obevakade.

Det var verkligen som om helvetet brutit löst. Fordonen förstördes med intensiv beskjutning. Alla sex Tunguska-stridsvagnar slogs ut. Stridsvagnarnas ammunition sprängdes och brinnande bandvagnar täckte torget.

En soldat som överlevde beskrev det som om ett kärnvapenkrig brutit ut.

Maikopbrigaden barrikaderade sig i sta-

tionen, men var dåligt förberedda för den utdragna strid som skulle följa.

Ryabtsin försökte rädda en tung kulspurta från torget men blev skjuten benet när han släpade den mot stationen. Han lyckades ta skydd bakom en stridsvagn och drogs in av kamrater genom ett fönster till ett rum på stationen som snabbt fylldes av sårade.

Redan efter några timmar började ammunitionen tryta. Allt fler soldater dog allt snabbare i takt med att mörkret lägrade sig över staden, men att ge upp var inte att tänka på. På ryska armens egen kommunikationsradio hånade och hotade tjetjenerna från intilliggande hus de belägrade soldaterna. De ryska ropen över radion på förstärkning blev allt desperatare. Var fanns de andra?

Labzenkos ZSU slås ut.

Vad som antingen var 74:e motoriserade skyttebrigaden eller 76:e fallskärmsjägardivisionen beroende på källa, som skulle ha mött upp med 131:a vid stationen, kom aldrig. De hade stannat för att fira nyår.

503:e regementet som skulle agera förstärkning vägrade röra på sig eftersom de inte ansåg sig vara tillräckligt väl förberedda. Officerarna ville inte riskera livet på sina män i en nattstrid i den obekanta terrängen.

För Ryabtsev och Zarovny var striden över. De låg med de andra sårade och försökte sova till ljudet av explosioner och rapporter om att ännu en stridsvagn träffats.

I en mörk byggnad vid presidentpalatset halade en officer i Viktor Kims sällskap fram en flaska vodka. De skålade. Den tredje skålen tillägnas sedan gammalt stupade kamrater. Det var midnatt, nyårsafton 1994.

När det stod klart att ingen skulle komma till undsättning för den belägrade Maikopbrigaden försökte Savin sig på en utbrytning. I blodbadet som följde när ryssarna försökte kämpa sig ut från stationen dog ytterligare sextio ryska soldater, inklusive överste Savin själv.

Kvar lämnade de de rykande resterna av bandvagnar och den söndertrasade stationsbyggnaden. En rysk officer som besökte platsen efter att Grozny säkrats räknade hålen på en av de förstörda stridsvagnarna och konstaterade

”Välkommen till helvetet”

TJETJENSKT RADIOMEDDELANDE TILL RYSKA MAIKOPBRIGADEN

att den måste ha utsatts för ett tjugotal direktträffar av granatgevär.

Motoriserade skyttebataljonen 09332 tog det hårdaste slaget vid tågstationen. Trettio överlevande tillbringade de följande tio dagarna barrikaderade i två närliggande hyreshus.

En stridsvagnsenhet från Kantimirdivisionen blir omringad i närheten av stationen och alla överlevande tas som fångar.

Klockan 2.30 på det nya årets första morgon blir det tyst. Artilleribeskjutningen av staden är över för dagen.

Viktor Kim kom till tågstationen vid femtiden på morgonen.

På gatorna låg liken av hundratals ryska soldater kvar och rök steg fortfarande från brända pansarvagnar.

De följande dagarna samlas utländska journalister i källaren på presidentpalatset där tjetjenerna upprättat ett högkvarter och ger presskonferenser. Hållningen är att om man bara får tala med Jeltsin ska man kunna få ett snabbt slut på vansinnet. Men ingen av de ansvariga i Kreml är beredd att förhandla.

Det cirkulerar fantastiska historier om hur internationella frivilliga flockas till Grozny för att kämpa för deras självständighet. Hela det kvinnliga landslaget i skidskytte från Estland ska ha kommit ner för att iklädda i vita tights jaga ryssar.

4 Januari. Dudajev har redan satt sig i säkerhet i Danmark. Kvar i presidentpalatsets källare leder Stabschefen Aslan Maskhadov försvaret. Vid sin sida har han Shamil Basajev som när vapnen tryter skaffar fram ständigt nya genom kontakter.

Aslan Maskhadov berättar: "En strid rasade runt Ministerrådet där vi hade tolv kämpar. Stridsvagnar som sköt utan uppehåll omringade deras byggnader. De kallade på hjälp men jag kunde inte ge dem någon och sade det till dem. En timme senare förstörde de en stridsvagn, och sedan en till. Våra kämpar fick självförtroende och de ryska soldaternas moral brast och de retirerade. Det var så vi stred."

12-14 januari.

Spetsnaz desarmerar ett sinnrikt minförsvar. Tjetjenerna har riggat minor runt om i staden till telefonnätet för att kunna detonera dem på olika platser med en uppringning. De användes aldrig.

I mitten av januari börjar ryssarna använda bulldozrar och stridsvagnar med minröjningscylinrar för att röja upp barrikader, ruiner och minor.

18 januari

Ryska flygvapnet bombar presidentpalatset. Den här gången använder man speciell betongbrytande ammunition inställd på att penetrera elva våningar och explodera i högkvarteret i källaren.

Aslan Maskhadov: "Tre bomber träffade källaren. En landade i korridoren, en i sjukstugan, och en i ett förråd."

Lämnade med insikten om att den atombombssäkra bunkern inte längre var så säker beslutade Aslan Maskhadov att utrymma högkvarteret och retirera över den intilliggande Sunzha till den östra delen av Grozny. Klockan tio på kvällen gick man över floden för att sätta upp ett nytt högkvarter. De sista rebellerna lämnade presidentpalatset en timme senare.

19 januari. Den tjetjenska milisen avancerar hus för hus längs med Leningatan mot Minutka Square.

Ryska styrkor är omedvetna om reträtten och fortsätter att bomba högkvarteret i tre dagar.

26 januari.

Federala trupper intar presidentpalatset och hissar den ryska flaggan på taket i en mediavänlig remake på intagandet av riksdagshuset i Berlin 1945.

Tjetjenska krigsledningen berömmar sig av att ha framgångsrikt bromsat invasionen så länge genom att tvinga federala styrkor till kostsamma strider i stadsmiljö och lovar i en kommuniké att fortsätta kriget ute i landet från stad till stad.

Våren 1995. Försvaret av Bamut blev en av de stora tjetjenska myterna under kriget som följde när kampen flyttade från Grozny ut i byarna och bergen.

Dudajev kallade den lilla byn på 6500 personer för Fortet Bamut. Omkring hundra rebeller höll stånd mot federala väpnade styrkor i arton månader fram till juni 1996. De flesta var födda och uppvuxna på orten och tillhörde Melkhyklanen, anhängare av traditionell sufism.

Ryska medier serverades olika mer eller mindre fantastiska förklaringar till varför erövringen av landsbygden dröjde. Det starka tjetjen-

ska fästet Bamut blev centralt i mytbildningen om kriget som följde uttåget ur Grozny. Utanför Bamut fanns en övergiven missilbas från det kalla kriget med en stark bunker. Denna bunker som sades vara kärnvapensäker gavs skulden för mycket av platsens ointaglighet. Men missilbasen användes inte av rebellerna, det var bara en tacksamt färgstark historia som känns igen från populärkulturen. Den tjetjenske terroristen som smider ränker och planerar massförstörelse i en gammal sovjetisk kärnvapenbas. Men det hade inte gått att hålla hela dalen från en enda position. I själva verket förefaller det som att nyckeln till det faktum att Bamut gjorde så segt motstånd fanns att finna i läget mot gränsen till Ingushien.

Under inga omständigheter fick kriget enligt den ryska militärledningen tillåtas att spilla över till Ingushien. Truppflyttningar över Ingushiskt territorium var hårt begränsade, att utföra attacker mot mål i Ingushien var strikt förbjudet. Ett par gånger försökte ryska militären genomföra flygbombningar och anfäll med markstridskrafter mot vägen mellan Arshty och Bamut, men attackerna blåstes av i förtid efter protester från Ingushiens president Ruslan Aushev.

Bamut fick därför en säker bakdörr mot Arshty i Ingushien varifrån proviant och ammunition och förstärkningar kunde föras in i valfri mängd och dit sårade kunde evakueras. Många av flyktingarna från Bamut bodde i Arshty.

Från kanten av Bamut kunde tjetjenerna se ryska positioner 700 meter bort. Man kunde se ett befäst hus, halvt nedgrävda stridsvagnar och en och annan oförsiktig rysk soldat.

Utkanten av Bamut patrullerades dygnet runt av rebeller. Prickskyttar besköt ryska ställningar från byns ruiner och från kullarna runtomkring regnade granater över skyttegravarna. Ryskt artilleri svarade med att beskjuta hela byn både dag och natt. Hus som redan var utbrända ruiner bombades flera gånger. Nya kratrar slets upp i gamla kratrar. Mosken var i spillror, begravningsplatsens jord var uppriven av stora hål och gravarna kringströdda.

Herrelösa hundar åt på ruttnande djurkadaver på gatorna.

I april 1995 hade man redan slagit tillbaka fyra ryska försök att storma byn med stridsvagnar och pansarvagnar. Frivilliga kontraktssoldater avrättades, värnpliktiga togs till fånga.

Tjetjenernas huvudvapen i Bamut var en övertagen rysk stridsvagn. Den lämnades kvar

efter en fruktlös stormning av vad ryssarna kallade ”den tjetjenska vapenindustrin”. I Bamut fanns nämligen en mekanisk verkstad där man svetsade ihop delar av vapen man räddat från ryska helikopter- och pansarvagnsvrak. Bland annat en tung kulspruta från en pansarvagn som försetts med ben för att kunna bäras runt och användas mot flygplan och helikoptrar.

Kriget radikaliserade många genom att skapa tusentals personliga tragedier och individuella hämndbegär. De första protesterna mot ryska armens invasion var spontana ickevåldssaktioner. Uppretade byinnevanare ställde sig helt enkelt i vägen för stridsvagnarna i massa och försökte ifrågasätta soldaternas order i direkt tilltal.

I takt med att trakasserier och mord blev allt vanligare tog vanliga medborgare till vapen. Sedan mitten på nittioalet har radikala muslimska ideologier som wahhabism fått allt starkare fotfäste i det annars sufistiska landet. Ett vanligt motto under det första kriget var ”Frihet eller Döden”. Under det andra kriget hette det oftare ”Jihad eller Paradiset”.

8 juni 1995

Vedeno, rebellernas sista utpost, intas av fallskärmsjägare i helikopter. Inga ryska förluster rapporteras. De tjetjenska rebellerna hade redan lämnat byn.

Juni 1995

Shamil Basajev och en grupp rebeller mutar sig in i Ryssland till samhället Budjennovsk. De tar över olika administrativa byggnader innan de samlas på sjukhuset och tar omkring 1000 patienter och personal som gisslan. Ryska specialstyrkan Alfa går in och försöker ta kontroll över sjukhuset, men slås tillbaka. Över hundra personer dör. Basajev förhandlar till sig bussar, tar med sig gisslan och sina kamrater. De får fri lejd till Tjetjeniens gräns där rebellerna släpper gisslan och försvinner spårlöst.

April 1996

Djokar Dudajev träffas av en målsökande robot inställd på att hitta honom när han talar i sin satellittelefon. Han efterträds av Zelimkhan Jandarbijev.

Maj 1996

Jeltsin och Jandarbijev signerar ett fredsavtal. Det håller i två månader.

6 augusti 1996 återvänder tjetjenska krigare till Grozny. Tusentals guerillakrigare tar sig till centrum via tåg, bil eller till fots genom skogarna kring staden. De rensar staden från ryska trupper från centrum och utåt.

En tjetjensk kommandant tar ställning bredvid Sjukhus nr 9. Sjukhuset bombas av ryska trupper. Ryska soldater försöker ta kontrollen över sjukhuset men omringas. De tar personal och patienter som gisslan och förhandlar sig ut. Sedan flygbombas sjukhuset igen.

Augusti 1996

Federala generalen Alexander Lebed och Aslan Maskhadov utarbetar Khasavyurtavtalet som förbereder ett stillestånd.

23 augusti beordrar Jeltsin truppernas tillbakadragande.

Enligt en källa på Försvarsministeriet dog 5620 ryska soldater från armen, runt 2000 från Inrikesministeriet, och några hundra från FSB, gränstrupperna och andra specialförband. Den officiella siffran är 3826 döda och 1906 försvunna.

Mellan 40000 och 100000 civila kan ha dött.

46000 hushåll förstördes i Tjetjenien under kriget. Mellan 300000 och 400000 personer blev flyktingar.

27 januari 1997

Aslan Maskhadov väljs till Tjetjenska Republiken Ichkerias andra president i ett fritt demokratiskt genomfört val, övervakat av internationella observatörer. Basajev blir premiärminister. Under Maskhadovs styre införs sharialagstiftning och kidnappningar för pengar blir allt vanligare. Basajev tröttnar snart och avgår för att bli imam.

Juli–september 1999

Basajev och saudiern Khattab gör militära räder in i Dagestan.

Hösten 1999

En kasernbyggnad sprängs i Dagestan. Ett antal bostadshus sprängs i Moskva. Underrättelsetjänsten FSB ger tjetjenerna skulden, men ertappas själva av polisen med att rigga sprängdeg i en källare i ett höghus. Ingen tjetjen har tagit på sig skulden eller blivit dömd för sprängningarna i Moskva. Federala styrkor ökar sin närvaro steg för steg i Dagestan i det uttalade syftet att arbeta med minröjning. Successivt över flera veckor positionerar de sig allt längre över gränsen till Tjetjenien tills de står utanför Grozny.

December 1999

I mitten av december rapporteras det åter om döda ryska soldater och brinnande stridsvagnar på Groznys gator. Men det är ingen storskalig attack. Bara styrkor på olika spaningsuppdrag för att dra på sig eld och avgöra det tjetjenska försvarets styrka och positioner.

Grozny bombas sedan systematiskt från luften och med artilleri. Federala styrkor invaderar Grozny med full kraft i slutet på december. Andra Tjetjenienkriget är ett faktum.

Januari 2000

Artilleribeskjutning av varje sektor innan infanteri går in får efterhand ge vika för mer precisioninriktade insatser. Prickskyttar blir allt viktigare. Striderna är hårda kring Minutka Square som skiftar kontroll från dag till dag. Dels är rondellen Oktoberplatsen en viktig vägkorsning åt sydöst ut ur eller in i staden. Dels är det tolv våningar höga huset intill Minutka Groznys högsta och därför en viktig prickskytteposition.

2 februari 2000

Operation Vargjakt är en omtvistad incident där FSB ska ha erbjudit rebellerna fri lejd ut ur Grozny mot en lösensumma på 100000\$. När rebellerna sedan lämnade staden i hundratals genom en lång dalsänka visade sig flyktvägen vara minerad, med federala styrkor i bakhåll

5\$

DAGERSÄTTNINGEN FÖR EN RYSK VÄRNPLIKTIG.

och ett dussintal attackhelikoptrar i luften. Armekällor hävdar att 1700 rebeller dödades. Sant är att många tjetjenska rebeller lämnade Grozny i början av februari, och att de attackerades. En av dem var Shamil Basajev som förlorade benet i tillbakadragandet.

26 mars 2000

Vladimir Putin blir president i Ryssland.

Pansarbefälet Jurij Budanov firar den nya presidenten och sin dotters tvåårsdag genom att supa sig dyngrak och beordra artilleribeskjutning av byn Tangi-Tju. Ansvarig löjtnant Roman Bagrejev vägrar, varpå han misshandlas och slängs i en grop avsedd för tjetjenska fångar. Där håller man osläckt kalk på honom och Budanov urinerar på honom. Budanov beger sig sedan mitt i natten till Tangi-Tju där han rövar bort 18-åriga Elza Kungajeva för att sedan strypa henne och våldta hennes kropp i en avskild barack. Han anser att hon är krypskytt och ansvarig för kollegan major Razmachnins död vid tidigare strider. Två personer hjälper honom med det nattliga gripandet, transporten, och grävandet av en hemlig grav. Det är inte första gången Budanov "tagit hem en kvinna" på liknande sätt. Det anmärkningsvärda är att han åtalas. Budanov frias dock senare helt eftersom rätten och folkopinionen i Ryssland anser att han handlat i affekt.

Juli 2000 Akhmad-Khadji Kadyrov utnämns av president Putin till president för Tjetjenien.

Vintern 2001–2002

Militären genomför upprensningsaktioner över hela Tjetjenien.

Februari 2001

På kasernområdet i Vedenö samlar rysk militär in misstänkta terrorister. Man fimpar cigaretter på deras kroppar, drar ut naglarna och slår mot njurarna med vattenfyllda Pepsi-flaskor. Fångarna hålls i jordgropar som man kastar ner rökgranater eller värre i. Några lägre officerare våldtar unga tjetjenska män. Släktingar som vill veta något om fångarna hånas först, men får sedan ibland hämta sina släktingar mot betalning. En typisk process som upprepats på många platser runt om i republiken.

17 september 2001

Generallöjtnant Anatolij Pozdnjakov som fått Putins uppdrag att utreda brott begåna av federala styrkor, en general, sex överstar och ett par piloter, dör när deras helikopter skjuts ner av en axelburen luftvärnsmissil från Minutka Square trots rigorösa ryska vägspärrar i området. Morgonen efter skulle Pozdnjakov ha avlagt sin rapport för presidenten. Hela Grozny var redan på morgonen innan av okänd anledning helt avspärrat men just denna viktiga transporthelikopter färdades för ovanlighetens skull utan beväpnad eskort.

September 2001

Grozny. Upprensningsaktioner följer i hela Grozny efter nedskjutningen av helikoptern. Många skjuts, tas till fånga och torteras, eller förviner spårlöst. Ett åttioårigt par som vägrar att ge inbrytande soldater öl skjuts med dumdumkulor.

23–26 oktober 2002

Föreställningen av musikalen Nord-Ost avbryts av beväpnade tjetjener på en teater i Moskva. 600 personer hålls som gisslan av svartklädda kvinnor som kallar sig "Svarta änkorna". Reportern Anna Politkovskaja tar sig in och försöker på eget bevåg medla. Rysk milis stormar till slut teatern med hjälp av en dödlig narkosgas baserad på opium. 129 personer omkommer, de allra flesta av gasen. Fem personer skjuts till döds, fyra terrorister och en femtonårig pojke ur gisslan.

I nyhetsrapporteringens bilder från konflikten fokuseras ofta på kvinnor som bär vapen eller självmordsbomber, trots att detta är något ovanligt i det muslimska Tjetjenien. Det förmedlar en bild av att alla civila kan vara fiender, som kan leda till minskad medkänsla med det mänskliga lidande som ett modernt krig i stadsmiljö skapar. Det skapar också hos en del aggressioner över den förmodade omänskligheten i att tvinga in kvinnor i kriget.

I det på många sätt patriarkala ryska samhället är det hos många otänkbart att en kvinna skulle vilja göra något så "okvinnligt" som att lära sig ett vapen eller iscensätta en terroristattack om hon inte var drogad, lurad eller tvingad av en manlig släkting.

“Vi ska dränka terroristerna i toan”
VLADIMIR PUTIN

Trots det fanns en del kvinnor bland de stridande. Ofta rörde det sig om medelålders kvinnor som blivit änkor av kriget och tagit sin mans plats för att hämnas.

En kvinna blev officer och ledde under en tid framgångsrikt en pluton i västra Tjetjenien.

Andra var unga, som två juriststuderande tvillingar som blev prickskyttar som journalisten Carlotta Gall träffat.

1–3 september 2004

Ett antal tjetjenska beväpnade män och kvinnor ockuperar en skola i Beslan i Nordossetien och tar ett tusental elever, släktingar och lärare gisslan. Man kräver federala styrkors reträtt från Tjetjenien.

Journalisten Anna Politkovskaja flyger ner från Moskva för att medla, men blir allvarligt matförgiftad på vägen. Hon misstänker att det var ett misslyckat försök att mörda henne.

På gisslandramats tredje dag sker en explosion av ännu oklart ursprung i gymnastiksalen där gisslan hålls. Militär, polis, och en handfull beväpnade civila stormar skolan under kaotiska förhållanden. 359 personer dör, de flesta av dem barn. Shamil Basajev tar på sig planeringen av dådet.

10 juli 2006

Shamil Basajev dör i en explosion i Ingushien när han lastar sprängämnen på en lastbil. FSB tar på sig händelsen och kallar den en välplanerad och lyckad operation.

7 oktober 2006

Den grävande journalisten Anna Politkovskaja, en av Rysslands mest kända kritiker av kriget i Tjetjenien, mördas utanför sitt hem med fyra skott i huvudet.

Bibliografi

Olga Oliker, *Russia's Chechen Wars 1994-2000 – Lessons From Urban Combat*, Rand 2001

Anna Politkovskaja, *Tjetjenien – Sanningen om kriget*, Ordfront 2003

Sebastian Smith, *Allah's Mountains – The Battle for Chechnya*, Tauris Parke 2006

Carlotta Gall och Thomas de Waal, *Chechnya – A Small Victorious War*, Pan 1997

Ahmed Rashid, *Jihad – The Rise of Militant Islam in Central Asia*, Penguin 2002

Vanora Bennett, *Crying Wolf – The Return of War to Chechnya*, Pan 2001

Vyacheslav Mironov, *Attack on Grozny Downtown*, Manus 2001

Chechnya's Black Widows are New Threat for Russia, Reuters Moskva 28 maj 2003

Carlotta Gall, *Angels and Amazons*, Manus 2001

Norman Lee Cooling, *Shaping the Battlefield to Win the Street Fight*, USMC 2000

Ib Faurby och Märta-Lisa Magnusson, *The Battle(s) of Grozny*, *Baltic Defence Review*, No. 2, 1999

Timothy Jackson, *David Slays Goliath: A Chechen Perspective on the War in Chechnya (1994-1996)*, USMC 1999

Michael C. Desch (Red.), *Soldiers In Cities, Military Operations on Urban Terrain*, The Strategic Studies Institute 2001

Geov Parrish, *With Friends Like These, Working For Change*, November 08, 2002

Barricada Collective, *Interview with a Russian Anarchist Chechnya War Veteran*, Barricada 2006

Brett C. Jenkinson, *Tactical Observations from the Grozny Combat Experience*, Combat Studies Institute College Press, Fort Leavenworth 2002

Roman Khalilov, *The Russian–Chechen conflict*, *Central Asian Survey* (2002) 21(4)

Anatoly Sergejevitj Kulikov, Appendix B, *The First Battle of Grozny*, ur *Capital Preservation: Preparing for Urban Operations in the Twenty-First Century*, Rand 2000

Robert M. Cassidy, *Russia In Afghanistan And Chechnya: Military Strategic Culture And The Paradoxes Of Asymmetric Conflict*, Strategic Studies Institute 2003

Timothy L. Thomas, *The Caucasus Conflict and Russian Security: The Russian Armed Forces Confront Chechnya I-III*. *Journal of Slavic Military Studies* 1996-1997

Timothy L. Thomas, *The Battle for Grozny, 1–26 January 1995*, *Journal of Slavic Military Studies* Vol. 10, No. 1 1997

William G. Robertson, (Red.), *Block by Block*, Combat Studies Institute College Press, Fort Leavenworth 2003

Urban Warfare Study: City Case Studies Compilation, US Marine Corps Intelligence 1999

Adam Geibel, *The Battle for Grozny: New Years Eve Day – 1994*, *Infantry Magazine*

David P. Dilege, *View From the Wolves' Den, The Chechens and Urban Operations – Interviews with Chechen Commanders*, Manus 2001

Kavkaz Center

IslamOnline

Reuters Moskva

BBC World Service

PAUL STEEN *1972

Utställningar

- 2006 Minutka Square, separatutställning, Massma, Ronneby
- 2005 Pappa, fotografier, Mars på Sthlm Artfair
- 2004 Gör din egen konstmässa med Mars, Mars på Sthlm Artfair
- 2003 Sminkkoja och prisutdelning med Mars, performance med Sebastian Franzén, Soc, Stockholm
Mars på Sthlm Artfair i samarbete med Galleri Sauna
The End, sällskapsspel, grupputställning Engagemang och existens, Moment, Stockholm
- 2002 Klottermöbler för social interaktion, grupputställning, galleri Sauna på Arkitekturmuseet, Stockholm
Gör din egen sida med Mars, Zoo, Moderna Dansteatern, Stockholm
Målarboksteckning med Mars, Konstakuten, Stockholm
Release för Mars, After Shopping, Kulturhuset, Stockholm
Fraktur, performance, Arvikafestivalen
- 2001 Bunny Disco, installation, grupputställning Play House, EQAS, Uppsala
Ellie, insert, katalog Helga & Goldankauf, München
Fraktur, performance, Arvikafestivalen
WTO, teckning, World Festival of Art on Paper, Ljubljana, Slovenien
- 2000 Starboy, med Anders Thyr, video och cd, Konstfacks examensutställning, Stockholm
Starboy in concert, med Anders Thyr, Galleri Konstfack, Stockholm
Spela Boll, Uplands Nation, Uppsala
- 1999 Candycocks From Outer Space, performance för officiella milleniefirandet i Gamla Stan, Baggensgatan, Stockholm
Starboy, med Anders Thyr, video, Konstfack
Fotografi, grupputställning, Ungdomens Hus, Uppsala
- 1998 Greatest Hits, Arbetsförmedlingen, Uppsala
War, diabildspel, konsert med Bad Religion, Kåren, Göteborg
- 1997 The Yawn, fotografi, grupputställningen Party, Konstakademin, Bryssel
The End, sällskapsspel med publikdeltagande, examensutställningen, Konstakademin, Bryssel
Nomad Nation, separatutställning, Galerie Caduta Sassi, München
Greatest Hits, separatutställning, Uplands Nation, Uppsala
Speed, grupputställning, Ultraschall, München
Trash, installation, Salon de Printemps, Université Libre de Belgique, Bryssel
Like Snow, performance, Stella Art Awards, Leuven
Gruppinstallation, Art et Architecture, Magazin 3, Bryssel
- 1996 UFO-picnic, fotografi, separatutställning, Uplands Nation, Uppsala
Friends and Family, diabildspel med Chicks on Speed, Mariabar, München
Winter, nio kortfilmer, Konstakademin, München
- 1995 Utan titel (175x175), installation av flaggor, grupputställningen I Bruno Liljefors Spår, Dannemora gruva

Övrigt i urval

- 2005 Svensk konst just nu, samtalsserie i samarbete med tidskriften Bon, på Sthlm Artfair
- 2002–2005 Chefredaktör för konsttidskriften Mars, med stöd av Statens Kulturråd.
- 2001– Jurymedlem för Stockholmspriset, Nöjesguiden, Stockholm
- 2001 Curator, Play House, EQAS, Uppsala
- 1998– Frilansande konstskribent för bland annat Elle, Bon, DN På Stan, Konstfack och Nöjesguiden.
- 1997 Curator, Party, Konstakademin, Bryssel

Utbildning

- 2006 Grävande journalistik med internationell inriktning, 5p, Södertörns högskola
- 1998 Journalistik, 40p, JMG, Göteborgs universitet
- 1996 Erasmusutbyte, Prof. Bernt Engelmans videoateljé, Konstakademin, München
- 1993–1997 Måleriateljén, Kungliga Konstakademin, Bryssel
- 1992–1993 Gotlands Konstskola, Visby

